„Kanadai Magyar Ujság" egyesítve a "KANADAI MAGYAR HIRLAPPAL" Kanada és az Angol Birodalom legelterjedtebb, legnagyobb magyar hetilapja, amely mindenkor hűségesen vitte meg az igazságos szabadságszeretet és a kanadai polgárokat megillető jogokat ügyének kivívott minden harcban szolgálatára.
Előfizetési dij: Egy évre $3.00
Az Óhazába és külföldre egy évre $4.00
Szerkesztőség és kiadóhivatal: 375 Hargrave St. WINNIPEG, Man.

BRANTFORD BRIDGEBURG CALEDONIA CHIPPAWA CROWLAND FORD CITY FORT ERIE FORT WILLIAM GALT GUELPH HAMILTON KITCHENER MONTREAL NEW WATERFORD NIAGARA FALLS OSHAWA OTTAWA PORT COLBORNE PORT ROBINSON QUEBEC ST. CATHARINES SPRING HILLS SUDBURY SYDNEY TORONTO WELLAND WINDSOR

Kelet- és Nyugat Kanadai Magyar Ujság

CANADIAN HUNGARIAN NEWS

ALDINA BEKEVAR CANA CALGARY COALHURST DUNAVAN ESTEVAN HALMOK KAPOSVAR LETHBRIDGE NORBURY OTTHON PLUNKETT RAYMOND REGINA SASKATOON SAXONHILL SZKHALOM SZT. LASZLO SZÉKELYFOLD SUMAS TABER VANCOUVER WAKAW WEYBURN WOODWOOD YORKTON

„Canadian Hungarian News" Combined with the "CANADIAN HUNGARIAN JOURNAL" An Independent Weekly Published in the Magyar Language, Circulating in all the Provinces of the Dominion of Canada and largest of all Hungarian Papers within the entire British Empire.
Editorial Offices and Printing Plant 375 Hargrave St., WINNIPEG, Man.
Yearly Subscription $3.00, to Foreign Countries $4.00

VOL. VII EVFOLYAM — 375 HARGRAVE ST. WINNIPEG, MANITOBA, 1930. OKTÓBER 16 CSÜTÖRTÖK — No. 42 SZAM

HUNGARY'S RICH GIFT TO MUSIC

A MUSICAL TRAVELOGUE

BY JAMES FRANCIS COOKE

Reprinted from "THE ETUDE" — The greatest Music Magazine of America.

(CONTINUED)

The Hotel St. Gellért, which is owned by the city of Budapest, is one of the most astonishing hotels in the world. It is located over a famous spring yielding half a million gallons of water daily, which comes out of the earth at 114,8 degrees Fahrenheit. Here one finds not only a perfectly huge modern bathing establishment, but also an outdoor swimming-bath surrounded by beautiful flower-grown classical terraces and provided with electrical contrivances which make an artificial system of waves and surf of which Atlantic City might be proud. In sparkling, clear water, the citizens of Budapest disport themselves and then adjourn to the terraces to dine or have tea to the music of the inevitable Gypsy orchestra. Surely the Hungarians have solved the secret of enjoying themselves in a most healthful and delightful manner.

A Conservatory of music was founded in Budapest as early as 1839, it was called the Budapest Music Society's Conservatory. Thus the great music school at Budapest was established some three years before the famous German Conservatory at Leipsig. This was followed by the Buda Academy of Music and the Philharmonic Society's Conservatory of Music. The Hungarians, however, insisted that there be a State Conservatory, endowed, and with the standing of a University; and in 1873 the Academy was organized; and it was opened in 1875 under the direction of no less a musical genius than the great Franz Liszt. This like-wise stimulated an interest in the orchestra and the opera, composed of almost entirely Hungarian performers.

In 1919 this great institution came under the direction of the master violinist, Jenö Hubay; and, in 1925, on the occasion of its fiftieth anniversary, it was re-named in honor of its founder, the "Franz Liszt College of Music." Jenö Hubay, who inspired the greatest Hungarian virtuosi and was teacher of such masters as the world famous Szigeti, Vécsey, and Telmányi, for instance, in speaking this great institution, said: "The principal task of the College of Music must be — while representing and asserting the great traditional artistic principles of mankind — to foster and further the national spirit and national endeavors and to enforce the same in every branch of its teaching."

"There are extraordinary possibilities for the development of musical art. Our College must not close its doors to natural changes and transformations; but it would be fatal to experiment with the acceptance of disputed and doubtful theories, in whatever branch such may be launched; for such a process would involve the destruction of the well-tried and successful good without gaining in its place any new basis of a safe or sound character. Any arbitrary alternation of acknowledged artistic principles can at all times result but in hesitation and uncertainty impairing the even character and the continuity of the teaching; and, in consequence, the pupils — however talented they may be — must, owing to the lack of a sure basis, falter as they enter the paths of their art, whereby any advance in their profession is considerably impeded."

"The Hungarian nation loves music and has an extraordinary bent for the musical art. It possesses a unique treasure-house of folk-songs; it has a folk-music of its own; and, indeed, it has its own peculiar national instruments, such as the "furulya" (rustic reed), the "tárogató" (kind of oboe) and the "cimbalom" (the gypsy cymbal). Its musical culture has risen to a very high level. There are large numbers of talented musicians in the country. In proportion to the population of the country, the number of artists who have won recognition all over the world is extraordinary. And there can be no doubt that since its establishment the College of Music has exercised a decisive influence on all these circumstances, and that its activity not only is to the glory of our country but also is destined to render services of ever-increasing importance to the musical culture of mankind at large."

Megakadályozott egy vasuti összeütközést egy kisfiu

Robert Mills 12 éves Amherst Nova Scotia tartománybeli iskolásfiu végzetes szerencsétlenségtől óvta meg a CNR "Maritime Express" nevü gyorsvonatát. A fiatal gazda éppen a teheneket hajtotta haza, amikor a domtetőről észrevette, hogy az amherstiteherállomásról a lejtőn megindult két megrakott teherkocsi, melyek folyton növekedő sebességgel közeledtek az ellenkező irányból a tengerpart felé száguldó gyorsvonat felé.

A kisfiu belátva a veszedelmet, otthagyta a tehéncsordát leszaladt a töltésre, miután a domboktól a mozdonyvezető nem láthatta a közeledő teherkocsikat. A 12 éves életmentő sapkáját kiforditva, annak vörös bélésével intette le a mozdonyvezetőt, aki meghuzván a vészféket, megmentette az utasokat a nagyobb katasztrófától. A mozdony első része ugyan alaposan megrongálódott, a kisfiu azonban mégis nagy szolgálatot tett a vasuttársaságnak, a mely bőkezüen megjutalmazta.

RÁDIÓTELEFON ÖSSZEKÖTTETÉST LÉTESITENEK ÉSZAKON

Miután a The Pas és Flin Flon bányavidék közötti rövid hullámhosszu telefonösszeköttés már hónapok óta kifogástalanul működik, illetékes körök most a Sherridon bányatelep és Churchill kikötő bekapcsolását vették tervbe. A lakosság gyér száma miatt ugyanis a rendes telefonvetékek felszerelése nem fizetődnék ki, viszont a drótnélküli telefon teljesen bevált.

CUKORRÉPAT TERMEL MANITOBA

Alberta déli részének példájára, ahol már évek óta nagy sikerrel termelik a legfinomabb cukorrépát, Manitoba is megkisérelte ennek a nagy jövedelemmel kecsegtető terménynek a bevezetését. Egyes vidékek gazdáit emellett még az a tény is ösztökélte, hogy Manitoba egy részében már alig terem jó buza a rengeteg dudva, különösen "Sow Thistle" miatt. Az első esztendő fáradozásainak eredményét, 18 vagon cukorrépát a mult héten adták fel a minesotai Grand Forks cukorgyár cimére.

ISMÉT KISÉRT A NEW-ZEELANDI VAJ

A napokban egy new-zeelandi vajjal megrakott gőzös érkezését is várják Vancouverbe, ami a tejtermelő gazdák között meglehetős elkeseredést keltett, amennyiben a King kormány megbuktatásának egyik oka éppen a new-zeelandi vaj beözönlése volt, viszont a Bennett-program határozottan megigérte, hogy nem engednek be több new-zeelandi vajat Kanadába s ennek ellenére most kereken 39 ezer láda new-zeelandi vajjal fogják elárasztani a kanadai piacot.

BORZALMAS MAGYAR KATASZTRÓFA KITCHENERBEN

HÁROM MUNKÁS HONFITÁRS A HALÁL TORKÁBAN — BALOGH ISTVÁN ÉS BROGÁCS ISTVÁN ÉLETÉT VESZTETTE A BEOMLÓ FÖLD ALATT — HATVAN EMBER DOLGOZOTT ÉJJEL-NAPPAL A SZERENCSÉTLENEK MEGMENTÉSE ÉRDEKÉBEN — CSUPÁN DRÓTOS JÁNOS MARADT ÉLETBEN

Ontario Kitchener városában, ahol az utóbbi évek során többszáz magyar telepedett meg és valóban példás társadalmi életet élő kis kolóniát alkotott, mult csütörtökön rémes szerencsétlenség áldozatául esett három magyar munkás, kik közül Balogh István és Brogács András életével fizetett a régóta várt munkaalkalomért, mig Drótos János sulyos zuzódásokkal és esetleg belső sérülésekkel fekszik a kórházban. Ő az egyetlen, akinek sikerült élve megmenekülnie.

A halálos szerencsétlenség Kitchener Doon nevü külvárosának csatornázási munkálatainál történt. Itt dolgozott szerdán reggel a három magyar, miután a homokos összetételü talajban nem sokra mentek a gőzlapáttal, melynek motorrezgésétől állandóan beomlott a csatorna. A veszedelmes vállalkozás egy darabig minden baj nélkül ment, mig egy óvatlan pillanatban, midőn már-már elérték a kivánt mélységet, egyszerre csak óriási robajjal beomlott a homok. Drótos János honfitársunk még idejében felreugrott, azonban őt is csak a véletlen szerencse következtében tudták társai kimenteni. Igy is cafatokká szakadt rajta a ruha és nincs kizárva, hogy fájdalmas külső zuzódásai mellett veszedelmes belső sérüléseket szenvedett.

A szerencsétlenség után az élve eltemetett magyarokat kettőzött erővel igyekeztek megszabaditani munkástársaik. Egyidejig kizárólag ásókkal és lapátokkal dolgozott mintegy két tucat ember, mig később működésbe hozták a gőzlapátot is. A homok azonban egyre omlott, ugyhogy nem egyszer gyorsabban, mint ahogy győzték kihányni. Végül is megérkezett a városi mentőcsapat, amely felváltván a kifáradt emberek nagy részét, ujult lelkesedéssel látott neki a mentési munkálatoknak. Azonban ennek ellenére is este 9 órakor tudták csak Brogács Andrást eszméletlen állapotban kiszabaditani, hogy azonnal kórházi ápolásba vegyék.

A még mélyebben, mintegy ötven lábra a föld felszine alatt, 15—20 lábnyi homokréteggel a külvilágtól elzárt Balogh István életének megmentése érdekében még ezután is folyt a munka. Egész éjjel megszakitás nélkül dolgoztak a mentőcsapatok, melyek létszáma eddigre már hatvan főre szaporodott. Időnként megálltak egy pillanatra hallgatódzni hogy vajjon életben van-e még az eltemetett magyar. Csak reggelre állitották ismét munkába a gőzlapátot, amikor már nem volt remény arra hogy Baloghot élve megtalálhassák. Azonban amikor azt hitték, hogy a szerencsétlen magyar közelébe értek, a munkások ismét nekiestek szerszámaikkal a homoknak, hogy a gőzlapát meg ne sértse az esetleg még életben levő magyart, kinek fiatal felesége most szándékozott kijönni Kanadába.

Sajnos azonban mire több mint 24 órai megfeszitett munka után Balogh Istvánra akadtak, a szerencsétlenben már nem volt élet. Azóta követte honfitársa Brogács András is a halálba, aki a Kitchener-Waterloo-i kórházban megmentése után alig harminc órával, péntek éjszaka kiszenvedett. Az áldozatok közül csupán Drótos János honfitárs maradt életben, akit remélhetőleg a gondos kórházi kezelés után ismét talpra állithat az orvostudomány. A borzalmas szerencsétlenség nagy feltünést, és a szerencsétlenül járt magyar munkások iránt őszinte részvétet keltett egész Keletkanadában. Az angol lapok első oldalaikon hasábokon át foglalkoztak a katasztrófával és megirták azt is, hogy október 17.-én tartják meg a hivatalos vizsgálatot azirán, hogy kit terhel a két magyar munkás haláláért a felelősség.

És hogy a keletkanadai magyar tömegeket is mélyen meghatotta a szerencsétlenség, azt mutatja az a tény is, hogy lapunk barátai nemcsak Kitchenerből, hanem Torontóból és Hamiltonból is küldtek be tudositásokat. Olvasóink mindenesetre méltányolni fogják, hogy Dr. Jánossy, Victoris és Younger honfitársak értesüléseinek felhasználásával jutott a Kanadai Magyar Ujság abba a helyzetbe, hogy a 'Canadian Press' távirati iroda rövid jelentését a keletkanadai magyarok közreműködése folytán a fenti cikké bővithette ki.

Nem fogadta el Bennett inditványát a munkáskormány

Lapzártakor érkezett tengeralatti kábeljelentések szerint közel sem olyan nagy a MacDonald kormány lelkesedése Bennett kanadai miniszterelnök védvám-javaslata iránt, mint azt első pillanatra gondolták. Bár az összes angol dominiumok támogatták a Bennett-féle inditványt, már mult szombaton délben, amikor Thomas munkaügyi miniszter ebédet adott a delegátusok tiszteletére, sejttette üdvözlő beszédében, hogy az angol kormány keze ebben az ügyben teljesen meg van kötve.

A dominiumok miniszterelnökei egytől egyig azzal az érvvel igyekeztek megvédeni a maguk érdekeit, hogy ők kötelességszerűen elsősorban országaik boldogulását tarthatják szem előtt és csak azután lehet szó az angol világbirodalom sorsáról. Thomas miniszter ezzel szemben kijelentette, hogy az angol kormány is ugyanabban a helyzetben van és ennek következtében nem hajlandó aláásni a szigetország alapjait, ugyanakkor, amikor az összes dominiumok végeredményben Angliára támaszkodnak, ha külföldi kölcsönről, közbenjárásról avagy védelemről van szó.

Az Imperial Conference keddi ülésén azután maga MacDonald miniszterelnök szállott sikra Nagybritannia érdekeiért és hosszu beszédben fejtegette a védővámok bevezetésének lehetetlenségét. "Utóvégre is a munkáskormány nem vállalhat felelősséget azért, hogy megdráguljon Angliában a kenyér és megkötszereződjék a külföldről behozott nyersanyagok ára, csak azért, hogy a dominiumok több angol rendelést kaphassanak" — mondotta MacDonald. Végül is élesen kikelt Baldwin volt miniszterelnök ellen, aki a legközelebbi választás egyik leghatalmasabb fegyverének akarja kihasználni a birodalmi konferencia sikertelenségét és már a jövő tavasszal be szeretné vezetni a Bennett-féle védvám-rendszert.

Uj irányt mutat Weir miniszter

Hon. Robert Weir, Kanada birodalmi földmüvelésügyi minisztere, kinek bámulatos pályafutásáról és magyarbarát megnyilatkozásairól már beszámoltunk a Kanadai Magyar Ujság hasábjain, legutóbb valóban uj irányt mutatott a mezőgazdálkodásnak és állattenyésztésnek. A hosszu évek gyakorlata alapján tanácsadásra talán leginkább jogosult gazdaminiszter ugyanis a következő három elvét tartja legfontosabbnak a válsággal küzdő kanadai gazdálkodás szempontjából:

Elsősorban is kiváló fontosságunak tartja Weir miniszter a tenyészállatok gondos kiválasztását, illetőleg a keverékfajok mellőzését. Másodszor meg kell az állattenyésztőknek ismerkedniök a különböző takarmányfélék táplálóértékével és ehhez viszonyitott előállitási költségeivel, ugyhogy csakis a leggazdaságosabbat és azt is okszerűen használják. Végül is megjegyezte Weir, hogy a gazdaságosabb értékesitési lehetőségeket meg kell ragadni az egész vonalon, hogy a közvetitő kereskedelem jövedelmének egy részét a termelő kaphassa meg és ne kelljen előállitási költségen alul értékesitenie munkája gyümölcsét.

A "TORONTO STAR" — APPONYIRÓL

Kanada legnagyobb napilapja, a Toronto Star egyik legutóbbi számának első oldalán genfi kábeltávirat közöl, mely Apponyi Albert, a magyar népszövetségi delegáció vezérének tüneményes szereplésről szól be. A Toronto Star tudósitója hosszasan elbeszélgetett Apponyival az általános európai helyzetről, majd pedig a következőket irja:

"One of Europe's grand old men, often called the father of Central Europe, Count Apponyi, who will be 85 next birthday, looks like a revification of an old Civil War print portraying a veteran of the Confederate army — and talks and acts as he were half his age. Almost every day, rain or shine, he takes a breathing spell from the league discussions and is seen walking around the block without his hat, his long white beard wagging."

NIKKELT ÉS REZET TALÁLTAK

A "Beothic" nevü állami kutatóhajón, amely csak a közelmultban érkezett vissza az északi vidékekről, többek között Porsild természettudós is megérkezett a Hudson Bay nyugati partjairól. A Canadian Press távirati iroda jelentése szerint Porsild már teljesen feldolgozta és a kormány elé terjesztette részletes jelentését, melyben ugyszólván kifogyhatatlan érclelőhelyekről számol be. Különösen a Yathkyed tó környékén a tudós természetbuvár rengeteg réz és nikkelércre bukkant és szerinte érdemes volna jövő nyáron egy külön bányászexpediciót küldeni a hely felmérésére.

MEGHALT EGY MATRÓNA, AKI MÉG TÁNCOLT PETŐFIVEL

Orosházán meghalt özvegy Perger Józsefné dr-né, az orosházi vöröskereszt egylet 27 éven át fáradhatatlan elnöknője. A matróna 99 évet élt. Valószinűleg ő volt az utolsó azok között, akik személyesen ismerték Petőfi Sándort. Pergerné a költővel egy nagykárolyi esküvőn táncolt is. Egész életét a jótékonyságnak szentelte.

ROTHERMERE HISZ A BÉKESZERZŐDÉS KÖZELI MEGVÁLTOZTATÁSÁBAN

Londonból jelentik: Rothermere lord Európaszerte élénk feltünést keltő cikket irt, amelyben a versailleai és trianoni békeszerződés revizióját követeli.

A brit államférfiaknak az a kötelességünk, — irja többek között, — hogy szorgalmasan tanulmányozzák annak az egyelőre még csak parázsló tüznek az utját, amely Európa békés felszine alatt villog, — ahelyett hogy azt képzelnék, hogy a nemzetközi viszonyok örökkévalók. Nem hive a felforgatásnak, azt azonban feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a békeszerződéseket az elkövetkező évek erőviszonyainak megfelelően átalakitsák.

Rothermere lord szenzációs cikkében megismétli azt a tanácsát, amelyet — mint mondja — már tizenkét évvel ezelőtt megfogadásra ajánlott a brit kormánynak. Németországnak vissza kell kapnia afrikai gyarmatainak egy részét, Délnyugatafrika kivételével. Ez szükséges és a barátság jele lenne.

Angliának amugy is több gyarmata van Afrikában, mint amennyit kifejleszteni képes. Nem egy ottani birtoka állandó megterhelést jelent a brit pénzügyekre. Franciaországtól azonban nem lehet elvárni hasonló engedményeket, mert hiszen Franciaország mindazokat a területeket, amelyeket rábiztak, a legteljesebb joggal nyerte el.

Kikerülhetetlen hatáserők müködnek — igy fejezi be cikkét Rothermere lord — amelyeket azonban a legnagyobb diplomaták sem vesznek számitásba. Ezek az erők az elkövetkező évek során Európa térképének nem egy jellegzetességét meg fogják változtatni, amelyről az 1919-ben Párisban összegyülekezett politikusok azt hitték, hogy örökkévalók.

Angol ápolónőket gyilkoltak le a kinai forradalmárok

Kina fővárosából, Peipingből borzalmas kegyetlenségről számolnak be a távirati jelentések. A kinai forradalmárok ugyanis, akik julius óta fogva tartották Harrison és Nettleton angol misszionáriusnőket, október hó 3-án agyonlőtték a két tehetetlen foglyot, miután az ottani angol kolónia nem tudta elég hamar előteremteni a százezer dollláros váltságdijat.

Mindkét misszionáriusnő már felül volt a hatvanadik életéven és 22, illetőleg 34 esztendeje hirdették már a keresztény kulturát, amikor a nyár folyamán tuszokul magukkal hurcolták őket a forradalmárok. Az angolok már-már azt hitték, hogy a diplomáciai közbelépésnek meglesz a várt sikere noha a 63 esztendős Miss Harrison ujjait a kinaiak egy hét előtt utolsó figyelmeztetésül megküldötték a foochowi angol konzulnak. A forradalmárok végül is a két ártatlan lelket kivégezték.

Ugyancsak meggyilkolták Simpson tientsini angol kereskedelmi főmegbizottat. Ezuttal nem közönséges banditák, hanem jól öltözött kinai üzletemberek rontottak be az angol hivatalnok irodájába és revolvereikből valóságos sortüzet adtak a védtelen emberre. Az angol hatóságok meginditották mindkét esetben a szigoru vizsgálatot, de még nem döntöttek, hogy milyen formában szerezzenek elégtételt a vérengzésekért.

LEGUJABB HIREK

SZÖRNYETHALT A VONAT KEREKEI ALATT Hornyai Lajos honfitársunk, aki azelőtt Windsoron és Brantfordon tartózkodott, majd miután nem tudott állandó munkát kapni, ujra visszajött nyugatra. A hatóságok adatai szerint szeptember 23-án még Winnipegen volt, honnan eddig még ki nem derített időpontban lopódzkodott egy tehervonatra, hogy keletre utazzék. Ontario Kapuskasing állomása mellett azonban mult szombaton a vonat kerekei alá került, melyek halálra marcangolták a szerencsétlen munkanélküli magyart.

KUDARCOT VALLOTT A VÉDŐVÁM az ablaküveg esetében, miután az uj törvény érvénybe lépése óta éppen kétszeresére emelkedett az üveg ára. Perley helyettes miniszterelnök kábelen kért Bennett miniszterelnöktől utasitást ebben a kényes ügyben, majd pedig a vásárlóközönség kizsákmányolását megakadályozni hivatott törvényre hivatkozva megszüntette az üveg behozatala után kirótt védővámot. Ugyancsak panaszkodnak a munka-ruha gyárosok is a pamutszövet árának emelkedése miatt.

MAGYAR DOHÁNYT ÁLLITOTT KI A HUDSON BAY hatalmas áruháza a Cendes Óceán legnagyobb kanadai kikötővárosában, amint azt a "Vancouver Sun" hozzánk beküldött egyik legutóbbi száma irja. A Fraser folyó alsó völgyében fekvő Sumas lecsapolt rétjein termelték szorgos magyar kezek ezt a dohányfajt, mely már nem az első esetben hozott dicsőséget a magyar szakértelemnek.

"MONTREALBAN ÉHENHALT KÉT MUNKÁS" cimen hosszan cikkeztek a lapok arról, hogy két munkanélküli összeesett az egyik montreali utcán és meghalt. A hivatalos vizsgálat végre is megállapitotta, hogy nem éhségben szenvedett ki a két szerencsétlen ember, hanem mérgezés volt a halál oka. Bebizonyosodott azonban, hogy a két munkás már napok óta nem látott ennivalót és végül is valami romlott ételmaradékot fogyasztott el, ami azonnal megtámadta az elgyengült szervezetüket.

30,000 KINAI MARADT A CSATATÉREN, amikor a kormánycsapatok döntő csatában leverték a 250,000 főből álló forradalmi sereget, mely fejveszetten menekült Oroszország irányába. — Allitólag a braziliai kormány is el tudja fojtani a forradalmat és győzelmet aratott a felkelőkön.

BOYD KANADAI PILOTAKAPITÁNY mult vasárnap délután érkezett meg a London melletti Croydon repülőtérre, miután Connor amerikai repülővel két napig vesztegelt benzinhiány miatt a Scilly szigeten. Boyd az első kanadai repülő, aki átrepülte az Atlanti Óceánt.